

ОСВІТА В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

УДК 336.132:378.1(477)

КОШТОРИС ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Кладченко М.В.

Київський національний торговельно-економічний університет

В статті досліджено стан та існуючі проблеми фінансового забезпечення закладів вищої освіти (далі – ЗВО) III і IV рівнів акредитації державної форми власності, яким притаманне кошторисно-бюджетне фінансування із застосуванням програмної класифікації за бюджетними програмами в рамках головного розпорядника бюджетних коштів. Задля визначення дієвості фінансового забезпечення вищої освіти, проведено аналіз кошторисів та планів використання бюджетних коштів ЗВО, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України за програмою 2201160 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики». Досліджено рух коштів як за статтями доходів, так і видатків загального та спеціального фондів кошторисів навчальних закладів та узагальнено зазначені показники задля визначення основних тенденцій та проблем фінансового забезпечення ЗВО державної форми власності України. Обґрунтовано вплив державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою та суб'єктивного вибору домогосподарством освітнього закладу на фінансову спроможність національних ЗВО. Проведене дослідження дає змогу конкретизувати основні недоліки системи фінансового забезпечення ЗВО України та зазначити шляхи подолання існуючих проблем.

Ключові слова: державний заклад вищої освіти, кошторис, загальний та спеціальний фонд, здобувач вищої освіти, домогосподарство.

UDC 336.132:378.1(477)

ESTIMATES AS AN EFFICIENCY INDICATOR OF FINANCIAL PROVISION STATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

Kladchenko M.

Kyiv National University of Trade and Economics

The article analyzes condition and existing problems of financial provision state higher education institutions (hereinafter – HEIs) of III and IV accreditation levels, which inherent in estimate - budget financing with using program classification for budget

programs within the main manager of budget funds. To determine effectiveness of the financial provision of higher education the analysis estimates and plans of using budget funds HEIs subordinated to the Ministry of Education and Science of Ukraine under the program 2201160 «Training staff at higher educational institutions of the III and IV accreditation levels and ensuring the activities of their bases of practicing» has been conducted. The movement of funds in terms of income and expenditures of general and special funds of educational institutions has been investigated. These indicators have been generalize in order to identify the main trends and problems of financial provision state HEIs of Ukraine. The influence of government order for the training the specialists with higher education and subjective choice of households on financial capacity national HEIs have been grounded. The study allows specify main disadvantages of financial provision system HEIs of Ukraine and indicated ways to overcome existing problems.

Keywords: state higher education institutions, estimate, general and special funds, student of higher education institution, household.

Актуальність проблеми. Результативність функціонування закладу вищої освіти залежить від наявності дієвого механізму фінансового забезпечення вищої освіти та ефективності управління нагромадженими фінансовими ресурсам. Сучасним інструментом управління фінансами навчального закладу державної форми власності є система бюджетування, яка охоплює процеси планування й формування бюджету ЗВО, контролю за його виконанням та подальшого аналізу й оцінки ефективності даного бюджету задля прийняття аргументованих управлінських рішень та підвищення рівня керування фінансами навчального закладу. Кількісним відображенням процесів бюджетування навчального закладу виступає кошторис – фінансовий план на рік, де визначені: джерела фінансування, обсяги фінансових ресурсів та напрями їх використання. Обсяг та рух коштів, затверджений кошторисом ЗВО можна вважати індикатором ефективності фінансування як вищої освіти загалом, так і окремого навчального закладу, тому аналіз показників кошторисів ЗВО є актуальним та сприяє дієвому фінансовому менеджменту. Даний аналіз дає змогу визначити рівень відповідності потреб ЗВО у коштах до обсягу залучених ними фінансових ресурсів, встановити основні тенденції та недоліки системи фінансування вищої освіти України задля пошуку шляхів вирішення конкретних проблем забезпечення та раціонального використання фінансових ресурсів ЗВО.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питаннями планування й формування бюджетів ЗВО та контролю за використанням фінансових ресурсів, затверджених кошторисами навчальних закладів, присвячені

роботи Боголіб Т.М., Зверькова М.І., Іщенко М.І., Малишко В.В., Стеблюка Н.Ф., Підгорного А.З., Чугунова І.Я. та інші. Проте дані дослідження не можна вважати завершеними, адже динаміка суспільного розвитку вносить корективи у вже визначені процеси та потребує постійного моніторингу задля визначення основних проблем фінансового забезпечення державних ЗВО та нейтралізації їх впливу.

Метою роботи є поглиблений та узагальнений аналіз показників кошторису ЗВО, індикатора ефективності фінансового забезпечення вищої освіти України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Державні заклади вищої освіти, як бюджетні установи, мають кошторисно-бюджетне фінансування, із застосуванням програмної класифікації за бюджетними програмами в рамках головного розпорядника бюджетних коштів з присвоєнням усім доходам і видаткам навчального закладу кодів відповідно до бюджетної класифікації. Порядок формування кошторисів закладів вищої освіти державної форми власності визначено постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ». Кошторис ЗВО складається із загального фонду, який містить обсяг надходжень із загального фонду державного бюджету та розподіл акумульованих коштів (видатки загального фонду кошторису ЗВО), та спеціального фонду, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету та їх розподіл (видатки спеціального фонду кошторису ЗВО). Навчальні заклади мають право брати бюджетні зобов'язання витратити бюджетні кошти, лише, на цілі та в межах, установлених затвердженими кошторисами [1].

Першочерговими статтями видатків держави на вищу освіту, які регламентуються законом про Державний бюджет України на поточний рік, є видатки на забезпечення здійснення вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації їх основної, освітньої, діяльності. Заклади вищої освіти, підпорядковані Міністерству освіти і науки України (далі – МОН), а це більшість державних ВНЗ країни, фінансуються за відомчою класифікацією 220 та програмної класифікації 2201160 (2201280 для Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ)) «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики» (далі – 2201160) [2]. Видатки загального фонду державного

бюджету за програмою 2201160 відносяться до захищених, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень [3].

Планування ЗВО обсягів надходжень та напрямів використання нагромаджених фінансових ресурсів за програмною класифікацією 2201160 полягає у складанні проекту кошторису. При визначенні показників проекту кошторису навчальний заклад враховує планові показники контингенту студентів (загальну кількість студентів, кількість зарахованих та випущених, розподіл здобувачів за формами навчання, кількість бюджетників та контрактників, частку іноземних студентів), які є ключовими при формуванні планів фінансових надходжень, необхідних ЗВО для забезпечення видаткової частини кошторису за кодом 2201160.

Наявність достатньої кількості здобувачів вищої освіти, як формоутворюючого фактору, є, загалом, запорукою існування закладу освіти. Базуючись на показниках обсягу та контингенту студентів, визначаються чисельність та склад працівників, необхідних для забезпечення діяльності ЗВО та формується розпис професорсько-викладацького складу навчального закладу. Чисельність науково-педагогічних працівників навчального закладу, безпосередньо, залежить від кількості студентів та регламентується Постановою КМУ «Про затвердження нормативів чисельності студентів (курсантів), аспірантів (ад'юнктів), докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів, клінічних ординаторів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації та вищих навчальних закладах післядипломної освіти державної форми власності». У постанові визначені нормативи чисельності студентів денної форми навчання на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у державних ЗВО III і IV рівня акредитації для освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр в залежності від напрямів підготовки із зазначенням, що дані показники є граничними, та встановлено зміни нормативів в залежності від рівня та форми навчання.

Законом України «Про вищу освіту», у свою чергу, передбачено робочий час науково-педагогічних працівників у розмірі 36 годин на тиждень при максимальному навантаженні на одну ставку не більше 600 годин на рік [4].

Зростання чисельності здобувачів вищої освіти, при обмеженому навантаженні на одну ставку, таким чином, потребує залучення до навчального процесу більшої кількості співробітників ЗВО та, навпаки, тенденція до зменшення кількості студентів провокує зниження попиту на послуги у сфері вищої освіти та призводить до оптимізації, за рахунок скорочення, чисельності науково-педагогічних працівників. З одного боку, дані норми є об'єктивними, адже вони регулюють штатний розпис, не допускаючи його «роздуття», і, відповідно, сприяють раціональному використанню державних коштів, з іншого, мають негативний вплив на якість освітньої послуги. Для України це питання є актуальним, адже за рахунок складної демографічної ситуації чисельність здобувачів вищої освіти ЗВО III і IV рівня акредитації в країні зменшилась з 2372,5 тис осіб станом на 2007/08 навчальний рік до 1369,4 тис. осіб у 2016/17 році, а саме, на 42,3% протягом десяти років [5]. Значне зниження чисельності здобувачів вищої освіти, об'єктивно, зумовило зменшення ставок науково-педагогічних працівників у штатних розписах навчальних закладів. Щоб запобігти скороченню, викладачі ЗВО змушені боротися за збереження існуючої кількості студентів, в деяких випадках, за рахунок заниження вимог до ефективності їх навчання та завищуючи результати оцінювання знань здобувачів освіти. Як результат – зниження якості трудового потенціалу, високий рівень безробіття серед випускників та формування негативного ставлення роботодавців до освітньої послуги національних ЗВО.

Наразі, задля вирішення даної проблеми, у Закон України «Про вищу освіту» внесені зміни, які надають можливість частково нівелювати вплив зменшення кількості здобувачів вищої освіти за результатами семестрового оцінювання на чисельність науково-педагогічних працівників. Законом встановлено, що при зменшенні чисельності осіб, які навчаються за кожною освітньою програмою, у межах 20%, визначеної на початок навчання за цією програмою, штатна чисельність науково-педагогічних працівників не скорочується. Але встановлені зміни до законодавства лише частково вирішують дане питання, проблема і нині залишається актуальною та потребує пошуку подальших шляхів її вирішення.

Отже, виходячи з контингенту здобувачів вищої освіти, планується штатний розпис професорського-викладацького складу ЗВО, у якому встановлюється необхідна чисельність науково-педагогічних працівників

різної кваліфікації. Далі, зважаючи на обсяг витрат на заробітну плату, в залежності від кількості ставок та рівня виплат за ними (з урахуванням індексації та надбавок на заробітну плату), встановлюються планові показники потреб у державних коштах на виконання зобов'язань за заробітними платами, який прописується у проекті кошторису навчального закладу. Таким чином, чисельність студентів та їх контингент є відправною крапкою при плануванні закладом вищої освіти власної діяльності.

Під час планування обсягів видатків кошторису враховується об'єктивна потреба закладу вищої освіти у коштах, з виконанням вимоги щодо першочергового забезпечення бюджетними коштами видатків на: оплату праці з нарахуваннями та господарське утримання установ. Капітальні видатки не є невідкладними, та можуть передбачатися у кошторисах ЗВО лише за умови забезпечення коштами першочергових витрат та при відсутності заборгованості [1].

Після затвердження головним розпорядником бюджетних коштів (далі – ГРБК) кошторисів ЗВО, у частині надходжень зазначаються обсяги видатків, які передбачено спрямувати із загального та спеціального фондів державного бюджету. Обсяг надходжень до загального фонду кошторису ЗВО встановлюється відповідно до лімітних довідок МФУ, що передаються ГРБК, в даному випадку, МОН, який, у свою чергу, визначає граничні обсяги видатків загального фонду бюджету для кожного окремого ЗВО. Доходи спеціального фонду кошторису формуються за рахунок власних надходжень закладу освіти, використання яких планується у такій послідовності: за встановленими напрямками використання, на погашення заборгованості установи з бюджетних зобов'язань за спеціальним та загальним фондом кошторису та на проведення заходів, пов'язаних з виконанням основних функцій, які не забезпечені видатками загального фонду. При цьому, розпорядник бюджетних коштів, у процесі затвердження кошторису ЗВО, здійснює коригування обсягів узятих бюджетних зобов'язань за загальним фондом кошторису для проведення видатків з цих зобов'язань зі спеціального фонду кошторису, відповідно до бюджетного законодавства [1].

Видатки за кошторисами ЗВО, затвердженими МОН, як правило, нижчі обсягів, прописаних у проектах кошторисів навчального закладу, що є результатом дисбалансу потреб закладів вищої освіти у фінансових ресурсах та можливості держави у фінансовому забезпеченні освітніх

зкладів, викликаного дефіцитом бюджетних коштів на розвиток вищої освіти за рахунок негативної економічної ситуації в країні. Наприклад, у проекті кошторису Криворізького національного університету на 2017 рік за бюджетною програмою 2201160 планові обсяги надходжень з державного бюджету було визначено у розмірі 100,3 млн грн з яких: доходи загального фонду – 77,0 млн грн, спеціального фонду – 23,3 млн грн [6]. Після затвердження МОН даного кошторису, обсяг бюджетних надходжень було встановлено у розмірі 96,8 млн грн, з них: загальний фонд – 73,5 млн грн, спеціальний фонд – 23,3 млн грн. Зменшення обсягу видатків відбулось за рахунок скорочення фінансових надходжень до загального фонду кошторису ЗВО (на 3,5 млн грн), а виконання зобов'язань держави за видатками на фінансування захищених статей бюджету було перекладено на спеціальний фонд [7].

Основним критерієм впливу держави на формування обсягів надходжень за загальним фондом кошторису державного ЗВО, можна вважати чисельність здобувачів, що отримують вищу освіту за державні кошти, кількість яких формується за рахунок розподілу обсягів держзамовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, між ГРБК з подальшим перерозподілом між навчальними закладами, підпорядкованими конкретному ГРБК. А отже, МОН, як ГРБК, через держзамовлення впливає на формування надходжень до загального фонду, підпорядкованого йому ЗВО, за програмою 2201160. Збільшення (або підтримка незмінної) величини держзамовлення зумовлює, зростання (збереження) чисельності професорсько-викладацького складу ЗВО і потребує збільшення (збереження) обсягу фінансових ресурсів за зобов'язаннями держави із забезпечення заробітними платами за даною бюджетною програмою та, як наслідок, гарантує подальше функціонування окремого вищого навчального закладу.

Проблема нераціонального розподілу державних фінансових ресурсів задля збереження ЗВО, нездатних конкурувати на національному ринку освітніх послуг, наразі, залишається актуальною для України, хоча, протягом останніх років спостерігаються деякі позитивні зміни та пошук шляхів вирішення даного питання. Деякі університети було ліквідовано, а деякі реорганізовано за рахунок: приєднання до фінансово стабільних ЗВО або об'єднання (злиття) декількох фінансово неспроможних закладів освіти задля оптимізації

державних витрат та максимізації фінансування споріднених або однакових для даних навчальних закладів освітніх програм.

Значний вплив держзамовлення на фінансове забезпечення закладу вищої освіти можна підтвердити, прив'язавши кількості поданих заяв від абітурієнтів до обсягів держзамовлення для конкретного ЗВО на прикладі популярних університетів м. Києва (дані вступної компанії 2014 року), а саме: Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ), Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» (КПІ), Київського національного торговельно-економічного університету (КНТЕУ) та Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (КНЕУ) [8].

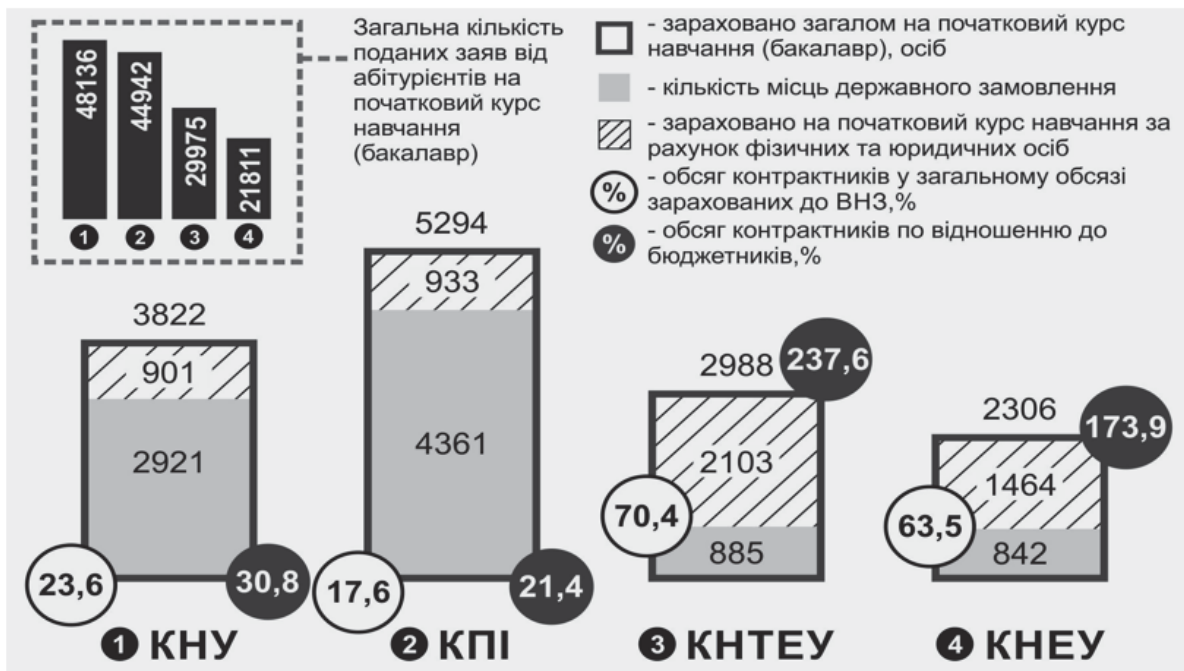

Рис.1. Результати вступної кампанії 2014 (початковий курс навчання (освітній ступінь «бакалавр»)), осіб
Джерело: розроблено автором на основі даних ІС «Конкурс» [8]

Значний обсяг бюджетних місць, беззаперечно, обумовлює велику кількість поданих заяв від абітурієнтів (рис. 1), адже для абітурієнтів, популярність закладу вищої освіти напряму залежить від можливості отримати в ньому безоплатну, а саме, за кошти державного бюджету, вищу освіту, як благо, гарантоване Конституцією України.

Проведений аналіз, також, наводить на думку, що значну кількість поданих заяв некоректно вважати об'єктивним показником попиту на отримання освітньої послуги у даному ЗВО та критерієм його

популярності, адже серед прийнятих на початковий курс навчання на 2014/15 навчальний рік, частка контрактників у загальному обсязі зарахованих до КНУ становила 23,6%, КПІ – 17,6%, КНТЕУ – 70,4%, КНЕУ – 63,5%, а відношення обсягу здобувачів вищої освіти, що навчаються за кошти фізичних та юридичних осіб до бюджетників, у свою чергу: 30,8% та 21,4%, 237,6% та 173,9% відповідно. Наразі, саме, чисельність студентів, зарахованих на навчання за кошти фізичних та юридичних осіб можна позиціонувати, як показник популярності серед потенційних здобувачів вищої освіти, а популярність навчального закладу вважати запорукою значних фінансових надходжень до спеціального фонду кошторису ЗВО.

Вибір абітурієнтом навчального закладу є доволі суб'єктивним та визначається багатьма факторами, а саме: різноманітними рейтингами, розташуванням ЗВО, його інфраструктурою, наявністю місць та комфортністю проживання у гуртожитках, відгуками у соціальних мережах про даний заклад освіти, рівнем знань абітурієнтів (результат зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО)), вузькою спеціалізацією, пропозиція за якою обмежена на ринку освітніх послуг, рекламною компанією, вартістю навчання тощо. Проаналізуємо вплив деяких із зазначених факторів на формування спеціального фонду кошторису закладів вищої освіти України.

Прикладом високого ступеню наповнюваності спеціального фонду кошторису за рахунок обмеженості пропозиції на ринку освітніх послуг та, як наслідок, популярності за спеціалізацією може слугувати Херсонська морська державна академія (далі – ХМДА), яка готує фахівців повного спектру плавальних, суднобудівних та морських спеціальностей. Так доходи кошторису ХМДА на 2017 рік за кодом 2201160 становили: загальний фонду – 21,4 млн грн, спеціальний – 72,1 млн грн, серед яких плата за послуги, що надає ЗВО згідно з його основною діяльністю – 63,3 млн грн [9], як наслідок, власні доходи ХМДА від плати за надання послуг згідно з основною діяльністю (спеціальний фонд) становили 295% по відношенню до загального фонду власного кошторису університету на 2017 рік.

Для порівняння, зазначимо, що власні доходи від плати за надання освітніх послуг по відношенню до обсягу надходжень до загального фонду, аналогічних кошторисів вищих навчальних закладів за програмою 2201160, розташованих у даному регіоні, становили у: Херсонському

національному технічному університеті – 39%: загальний фонд – 51,4 млн грн, спеціальний фонд – 20,2 млн грн [10]; Херсонському державному університеті – 52%: загальний фонд – 79,1 млн грн, спеціальний фонд – 41,1 млн грн [11].

Якщо визначати потенційні можливості абітурієнтів, (результати ЗНО), як основний фактор вибору навчального закладу для отримання освітньої послуги за кошти фізичних та юридичних осіб, то, дійсно, до вищезазначених столичних ЗВО зараховуються студенти з високими балами ЗНО, а до регіональних закладів освіти (на прикладі ЗВО Херсонської області) – з середніми та низькими показниками знань здобувачів (за виключенням ХМДА, до якого зараховується профорієнтована молодь з високими балами ЗНО) [12].

Вартість освітньої послуги, як і рівень знань (ЗНО) абітурієнтів, диференціюється в залежності від регіону та затребуваності окремого ЗВО серед здобувачів вищої освіти, тому, при виборі освітнього закладу, майбутні студенти намагаються знайти компроміс між розташуванням ЗВО (університети Києва та інших міст з високими потенційними можливостями для подальшого кар'єрного зростання чи регіональні заклади освіти, з прив'язкою до місця проживання) та фінансовими можливостями домогосподарства.

Таким чином, при формуванні кошторису навчального закладу, основними факторами впливу на фінансову стабільність закладу вищої освіти, окрім розподілу держзамовлення, є попит (суб'єктивний вибір) абітурієнтів на отримання освітньої послуги за кошти фізичних та юридичних осіб.

Якщо дохідну частину кошторису можна позиціонувати як показник ефективності залучення коштів з основних джерел фінансування ЗВО, то видаткова частина є показником розвитку вищої освіти країни загалом. При аналізі розподілу видатків кошторису ЗВО доцільним буде звернутися до плану використання бюджетних коштів закладом вищої освіти, у якому детально зазначено напрями та обсяги фінансових ресурсів, передбачених на покриття видатків закладу освіти за загальним та спеціальним фондом кошторису.

Для проведення даного дослідження було використано показники планів використання бюджетних коштів за програмою 2201160 на 2018 рік таких ЗВО: Львівського національного університету ім. Івана Франка (ЛНУ), Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова (ОНУ),

Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича (ЧНУ) та Запорізького національного університету (ЗНУ) [13, 14, 15, 16].

За результатами проведеного дослідження можна дійти висновку, що видатки споживання, а саме, частина видатків кошторисів, які забезпечують поточне функціонування ВНЗ становлять 99,95 – 97,89% бюджетних асигнувань у вищу освіту. Капітальні видатки кошторисів ВНЗ, що належать до видатків розвитку та повинні сприяти забезпеченню наукової, інвестиційної та інноваційної діяльності закладу освіти, а саме, фінансовому забезпеченню капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення та фінансовому забезпеченню видатків, пов'язаних з розширеним відтворенням [17], становлять лише, 0,05 – 2,11%, відповідно, та фінансуються із залишків коштів від забезпечення основної діяльності закладу вищої освіти. Показник обсягів капітальних витрат, на нашу думку, є показником неефективності вкладання державних коштів, спричинених нераціональним розподілом коштів державного бюджету без урахування потреб національних ЗВО на забезпечення їх розвитку у відповідності до потреб суспільства знань, через брак фінансових ресурсів у державі.

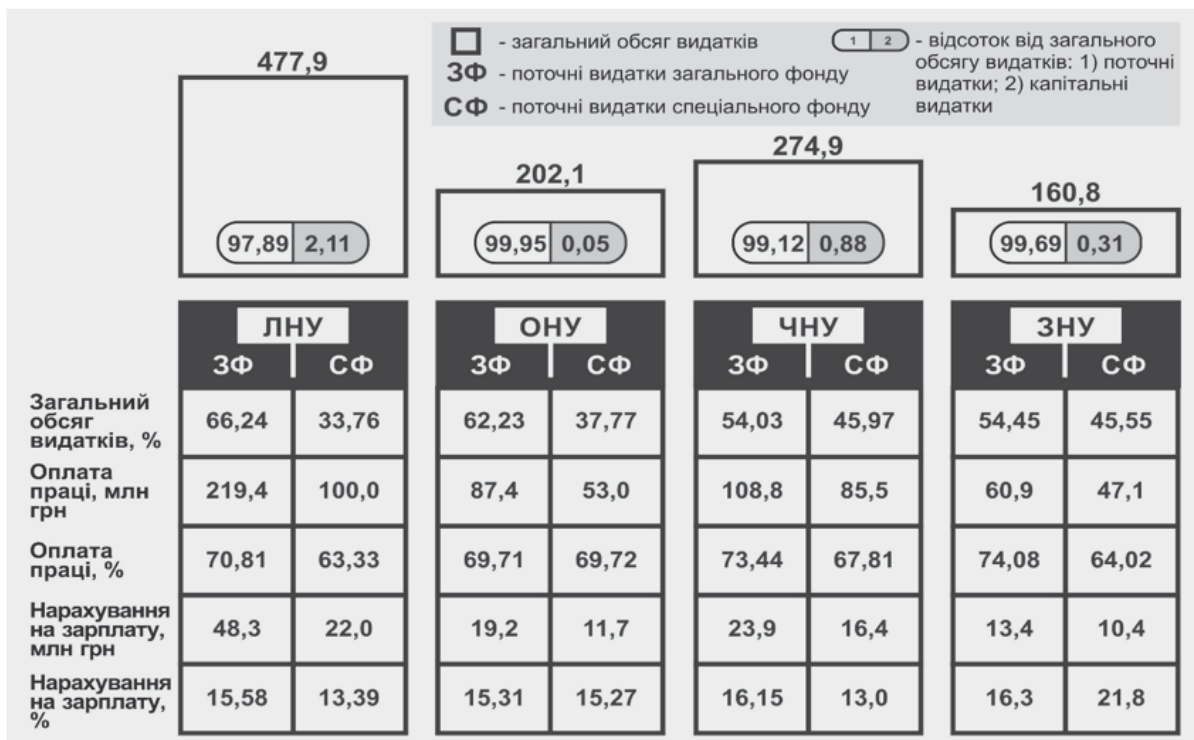

Рис.2. Показники планів використання бюджетних коштів досліджуваних ЗВО за програмою 2201160 на 2018 рік

Джерело: розроблено автором на основі кошторисів [13, 14, 15, 16]

Що стосовно фінансування потреб ЗВО, то найбільшою статтею витрат закладів вищої освіти є поточні видатки на заробітну плату та нарахування на неї, а саме: 87,85% – за загальним фондом, 82,09% – за спеціальним фондом (середнє значення для досліджуваних ВНЗ). У той же час, проаналізувавши рівень зарплат професорсько-викладацького складу ЗВО, можна зазначити, що при такому значному рівні витрат держави на заробітну плату та нарахування на неї, у січні 2018 року середня зарплата освітян України становила 6037 грн, а саме, 78,3% від середнього рівня по економіці – одна з найнижчих по країні [18, с.22]. Таким чином, викладачі ЗВО є однією з найбільш незахищених категорій населення України, а значна частка витрат на заробітну плату у кошторисах навчальних закладів, є, лише, коштами для фінансування штатних одиниць, а не професорсько-викладацького складу – основного носія інформації та знань, від кваліфікації яких, головним чином, і залежить якість освітньої послуги.

Висновок. Проведене дослідження дозволяє позиціонувати кошторис ЗВО як індикатор дієвості державної політики у сфері фінансування вищої освіти. Показники руху фінансових ресурсів за загальним та спеціальним фондом кошторису за програмною класифікацією 2201160 надають можливість прорахувати та визначити переваги та недоліки існуючої в Україні системи фінансового забезпечення національних ЗВО, акцентувати на них увагу та за допомогою аналізу статистичних даних аргументувати спектр необхідних змін задля розвитку вищої освіти країни загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ (із внесеними змінами і доповненнями) – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>.
2. Закон України Про Державний бюджет України на 2018 рік – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (із внесеними змінами і доповненнями) – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Закон України Про вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-VII (із внесеними змінами і доповненнями) – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Вищі навчальні заклади, Державна служба статистики України – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html.

6. Проект кошторису на 2017 рік (підготовка кадрів ВНЗ та забезпечення діяльності їх баз практики) – Криворізький національний університет – Режим доступу: http://ktu.edu.ua/uploads/files/Economic/plan/2017/Proekt_kostors_3.pdf.
7. Кошторис на 2017 рік (2201160) – Криворізький національний університет – Режим доступу: http://ktu.edu.ua/uploads/files/Economic/plan/2017/koshtorus2017_2201160.pdf.
8. Дані інформаційної системи «Конкурс» – Режим доступу: <http://vstup.info/2014/i2014o27.html>.
9. Кошторис на 2017 рік та зміни до нього (КПКВ-2201160), Херсонська державна морська академія – Режим доступу: http://kma.ks.ua/ua/images/academy/norm_doc/koshtoris_2017_2201160.rar.
10. Кошторис на 2017 рік (2201160), Херсонський національний технічний університет – Режим доступу: [http://kntu.net.ua/index.php/rus/content/download/48842/287417/file/20\(2201160\).pdf](http://kntu.net.ua/index.php/rus/content/download/48842/287417/file/20(2201160).pdf).
11. Кошторис на 2017 рік, Херсонський державний університет – Режим доступу: [http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/20003\(1\).jpg?id=2871f2dc-d296-4873-a84e-76a9af6de764](http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/20003(1).jpg?id=2871f2dc-d296-4873-a84e-76a9af6de764).
12. Вибір абітурієнтів 2016 року: гроші контрактників – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/vybir-abiturientiv-2016-roku-hroshi-kontraktnykiv>.
13. План використання бюджетних коштів 2018 рік Загального фонду бюджету Львівського національного університету ім. Івана Франка – Режим доступу: <http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/plan-2018-mn.pdf>.
14. План використання бюджетних коштів за КПКВ 2201160, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/findocuments/smeta2018/plan_vykor_budjet_2201160.pdf.
15. План використання коштів бюджетних коштів на 2018 рік, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича – Режим доступу: http://www.chnu.edu.ua/index.php?op=debug&page=/ua/finans_inf/02.
16. План використання коштів бюджетних коштів на 2018 рік, Запорізький національний університет – Режим доступу: <https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/buchgalterija/2018/koshtorys-2201160.pdf>.
17. Наказ Міністерства фінансів України 14.01.2011 N 11 Складові частини витрат (видатків) розвитку та витрат (видатків) споживання – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16737473>.
18. Соціально-економічний розвиток України за січень 2018 року, Державна служба статистики України – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2018/soes/ukr/sed/ser_01_2018.zip.